

บทบรรณาธิการแนะนำ

ในช่วงเวลานี้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ยังคงเป็นปัญหาร่วมของทุกประเทศทั่วโลกที่สร้างการเปลี่ยนแปลงมากมาย และนำไปสู่วิถีการใช้ชีวิตแบบใหม่ นานี่นี้ใครคิดว่าตัวเองยังไม่พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงหรืออายุมากเกินไปที่จะเปลี่ยนแปลงอาจต้องคิดใหม่ เช่นเดียวกัน การขับเคลื่อนของเครือข่ายป่าไม้ภาคพลเมืองต้องปรับตัวให้สามารถเดินหน้าต่อไป การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ระลอกที่สองในประเทศไทยมาพร้อมกับการส่งท้ายปี พ.ศ.2563 และต้อนรับปีใหม่ พ.ศ. 2564 ภายใต้สถานการณ์ที่ว่านี้อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานขับเคลื่อนเครือข่ายให้ล่าช้าไปบ้างแต่ไม่ถึงกับทำให้เกิดการหยุดนิ่ง กองบรรณาธิการจดหมายข่าว CF-NET News จะประมวลสรุปการดำเนินงานกิจกรรมขับเคลื่อนเครือข่ายป่าไม้ภาคพลเมืองมาให้ทุกท่านได้ติดตามรับทราบความเคลื่อนไหวในช่วงที่ผ่านมา

กิจกรรมพัฒนาศักยภาพ

- การอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดการจัดทำแผนการจัดการป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วม : จัดในเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน 2563 รวม 4 รุ่น ที่จังหวัดสระแก้ว ศรีสะเกษ สุราษฎร์ธานี และน่าน ผู้เข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายป่าชุมชนและเจ้าหน้าที่สังกัดกรมป่าไม้ รวม 195 คน ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้หลักการ จัดทำแผนจัดการป่าชุมชนและฝึกปฏิบัติในพื้นที่จริง หลังการฝึกได้ส่งมอบข้อมูลและข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนจัดการป่าชุมชนให้แก่ชุมชนที่เป็นพื้นที่กรณีศึกษา
- การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้หญิงและกลุ่มชาติพันธุ์ในการทำงานเครือข่ายป่าชุมชนและพื้นที่อนุรักษ์ : จัดในวันที่ 17-18 ธันวาคม 2563 ที่ศูนย์วนศาสตร์ชุมชนเพื่อคนกับป่า (รีคอฟ) กรุงเทพมหานคร ผู้เข้าร่วมเป็นผู้นำการส่งเสริมบทบาทหญิงชายและคนรุ่นใหม่ จำนวน 37 คน การประชุมเชิงปฏิบัติการนี้เน้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้นำเพื่อให้การส่งเสริมบทบาทหญิงชายและคนรุ่นใหม่เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการขับเคลื่อนเครือข่าย และระดมความคิดเห็นต่อแนวทางการขับเคลื่อนบทบาทหญิงชาย
- การอบรมอาสาสมัครป่าไม้ภาคพลเมืองรุ่นใหม่ ครั้งที่ 1 (Young Citizens' Forest Volunteer - YCFV2021) : ประกาศรายชื่ออาสาสมัครฯ ที่ผ่านการคัดเลือกแล้ว และจะจัดอบรมในวันที่ 23-24 มีนาคม 2564 เป็นการอบรมออนไลน์ เน้นทักษะการเก็บข้อมูลและการจัดทำระบบฐานข้อมูล เพื่อเผยแพร่ในเว็บไซต์ของเครือข่ายป่าไม้ภาคพลเมือง หลังการอบรมอาสาสมัครฯ จะต้องฝึกสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับป่าชุมชน โดยมีคณะทำงานของรีคอฟเป็นพี่เลี้ยง การอบรมนี้เน้นการพัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ในการทำงานฐานข้อมูลของเครือข่ายป่าชุมชน

กิจกรรมขับเคลื่อนเครือข่ายและกลไก

- การประชุมหารือของคณะกรรมการติดตามนโยบายและกฎหมายเพื่อหาแนวทางสร้างการมีส่วนร่วมในระดับนโยบาย : สืบเนื่องจากการจัดตั้ง คณะกรรมการป่าชุมชนประจำจังหวัด และมีภาคประชาชนจาก 3 กลุ่มเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ทางคณะกรรมการติดตามนโยบาย และกฎหมายเครือข่ายป่าไม้ภาคพลเมืองมีข้อเสนอผลักดันให้องค์กรภาคประชาสังคมที่มีศักยภาพ ร่วมหนุนเสริมกระบวนการจัดทำแผนจัดการป่าชุมชน และควรจัดเวทีหารือเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการป่าชุมชนประจำจังหวัด รวมทั้งการจัดทำคู่มือ
- แนวทางการขับเคลื่อนเครือข่ายป่าไม้ภาคพลเมืองปี 2564 : อบรมอาสาสมัครป่าไม้ภาคพลเมืองรุ่นใหม่ (ครั้งที่ 1) เรื่องการจัดเก็บข้อมูลและ การทำฐานข้อมูลป่าชุมชน (ครั้งที่ 2) เรื่องการจัดทำสื่อและการใช้เว็บไซต์ - เวทีเตรียมความพร้อมและประเมินความต้องการพัฒนาศักยภาพ ของผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการป่าชุมชนประจำจังหวัด - การจัดทำยุทธศาสตร์ความยั่งยืนของเครือข่ายป่าไม้ภาคพลเมือง - การจัดทำยุทธศาสตร์ สตรีและกลุ่มชาติพันธุ์ป่าไม้ภาคพลเมือง - การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายว่าด้วยการพัฒนาเครือข่ายป่าชุมชน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของสตรีและกลุ่มคนชายขอบ

วงเสวนา “ไร่หมุนเวียนกับการจัดการภูมิทัศน์ป่าไม้”

เมื่อวันที่ 10 มีนาคมที่ผ่านมา ศูนย์วนศาสตร์ชุมชนเพื่อคนกับป่า (รีคอฟ) สถาบันทรทัศน์ไทยพีบีเอส สำนักข่าวพลเมือง และคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ร่วมกันจัดวงเสวนาหัวข้อ “ไร่หมุนเวียนกับการจัดการภูมิทัศน์ป่าไม้” เผยแพร่รายการสดผ่านเฟซบุ๊กขององค์กรร่วมจัด ระหว่างเวลา 1000-1200 น. จุดประสงค์ของการเสวนาเพื่อสร้างพื้นที่เพิ่มพูนความรู้ให้แก่สังคมโดยเฉพาะประเด็นไร่หมุนเวียน รวมทั้งเรื่องไฟป่าหมอกควัน ที่เกี่ยวข้องกันกับไร่หมุนเวียน ผ่านการนำเสนอแนวความคิดและข้อมูลเชิงวิชาการในมิติบริหารจัดการป่าแบบองค์รวม สรุปสาระสำคัญจากวงเสวนาดังนี้

- ไร่หมุนเวียนเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการจัดการพื้นที่ทั้งระบบ ไม่ควรมองไร่หมุนเวียนแยกส่วนออกจากระบบการใช้พื้นที่อย่างอื่นหรือมองไร่หมุนเวียน อย่างเดียว พื้นที่หนึ่ง ๆ มีระบบนิเวศที่แตกต่างมีความหลากหลายในการใช้ที่ดิน
- ไร่หมุนเวียนช่วยเพิ่มพูนธาตุอาหารในพื้นที่ป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับเงื่อนไขเรื่องแรงงานจำกัด เทคโนโลยีจำกัด การเว้นระยะเวลาทำไร่ หรือปล่อยให้ทิ้งไว้ (เรียกว่าไร่เหล่า) 5-7 ปี บางพื้นที่ปล่อยให้ 7-10 ปีจะเพิ่มพูนธาตุอาหารได้ดีกว่าการใช้ที่ดินปลูกพืชซ้ำกันทุกปีเพราะวิธีการนี้ ผลผลิตต่อไร่จะลดลงเรื่อย ๆ หากไม่ใส่ปุ๋ย เป็นการปลูกพืชที่ดึงธาตุอาหารออกจากดิน ทำให้ต้องใส่ยาฆ่าหญ้า ฆ่าแมลง ใส่ปุ๋ย ไม่เว้นแม้กระทั่งสวนป่า

- มโนทัศน์กระแสหลักมักแยกป่าออกจากการดำเนินชีวิตและการเป็นเมือง ในความเป็นจริงแล้วป่าและเมืองอยู่ในภูมิทัศน์เดียวกัน เป็นระบบนิเวศที่แตกต่างกันแต่มีความเชื่อมโยงและส่งผลต่อกันและกัน ภายใต้สถานการณ์ที่ประชากรโลกเพิ่มจำนวนมากขึ้นเราต้องหาทางออกให้ได้ว่าคนกับป่าจะอยู่ร่วมกันอย่างไรให้ยั่งยืน แนวทางหนึ่งที่เสนอในวงเสวนาคือการนำใช้กลไก PES (Payment for Ecosystem Services) หรือการจ่ายค่าตอบแทนบริการระบบนิเวศ เมื่อคนในเมืองต้องการใช้น้ำดีน้ำสะอาดก็ต้องจ่ายเพื่อให้คนต้นน้ำดูแลรักษาป่า
- การจัดการป่าโดยขาดความเข้าใจเรื่องภูมิทัศน์ป่าไม้ ซึ่งมีทั้งมิติของนิเวศวิทยาและมิติของการใช้พื้นที่ของคนและวัฒนธรรม จะทำให้การจัดการป่ามีลักษณะที่จะเอาคนออกจากป่าถ่ายเดียว
- ทิศทางการจัดการป่าของรัฐเปลี่ยนไปแบบยอมรับการมีคนอยู่ในป่ามากขึ้น คุได้จากมาตรการ 66/57 ให้ดูแลคนที่อยู่กับป่า พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กำหนดให้มีกลไกบริหารจัดการพื้นที่โดยชุมชนในป่าร่วมกับรัฐ และหน่วยงานในท้องถิ่น เวลาพูดเรื่องคนอยู่กับป่านอกเขตอนุรักษ์เป็นที่ยอมรับและมีความเป็นไปได้ แต่ตรงข้ามกับคนอยู่กับป่าในเขตอนุรักษ์ที่ยากต่อการยอมรับ
- ขณะนี้เป็นที่พิสูจน์ได้แล้วว่ามาตรการห้ามเผาไม่ช่วยให้การจัดการไฟป่าทำได้สำเร็จ การชิงเผาอย่างเป็นระบบยังเป็นทางออกในขณะนี้ ไม่ใช่การชิงเผาจะไม่เกิดผลกระทบ การจัดการไฟในไร่หมุนเวียนควรทอนขึ้นไม่ให้เล็กลงเพื่อจะได้ควบคุมไฟได้ง่ายและลดอันตราย เรื่องไฟป่าและการเผาเพื่อทำไร่หมุนเวียนกลายเป็นที่พึ่งเลี้ยงของคนที่ไม่เข้าใจว่าฝุ่น PM 2.5 เกิดจากการผกผันของอุณหภูมิบนพื้นโลก การไหลเวียนของลมร้อนและลมเย็น
- ไร่หมุนเวียนเป็นความสัมพันธ์เชิงนิเวศของพืชพันธุ์ อาจสร้างสมมุติฐานได้ว่าไร่หมุนเวียนเป็นหลักประกันของผลผลิตเพราะทำหน้าที่เพิ่มพูนธาตุอาหารนำสนใจที่จะพิสูจน์ว่าไร่หมุนเวียนรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้และเป็นหลักประกันความมั่นคงในการผลิตอาหาร สังคมต้องหันมาสนับสนุนไร่หมุนเวียนและตระหนักถึงการสร้างทุนทางนิเวศกันให้มาก
- เราต้องสร้างความเข้าใจร่วมกัน ด้วยการสื่อสารให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดมโนทัศน์เกี่ยวกับการจัดการป่าตรงกัน
- ข้อสำคัญคือชุมชนที่อยู่ในป่ามีการทำไร่หมุนเวียนร่วมกับการผลิตแบบใหม่ ๆ มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการจัดการป่าไม่ควรมีรูปแบบเดียวที่ใช้กันทั้งประเทศ การจัดการป่าต้องฟังเสียงภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนและภาครัฐต้องร่วมกันออกนโยบายให้สอดคล้อง

ข่าวสารเกี่ยวกับอนุบัญญัติภายใต้ พ.ร.บ.ป่าชุมชน พ.ศ. 2562

นับตั้งแต่ พ.ร.บ. ป่าชุมชน ปี 2562 ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ.2562 ได้มีการทยอยออกอนุบัญญัติเรื่องๆ โดยปัจจุบันได้รับการประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว จำนวน 13 ฉบับ จากทั้งหมด 33 ฉบับ โดยเฉพาะวันที่ 22 ธันวาคม 2563 ได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาถึง 7 ฉบับ ดังนี้

- ระเบียบคณะกรรมการนโยบายป่าชุมชนว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการได้มา และการแต่งตั้งผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐเป็นกรรมการ ในคณะกรรมการป่าชุมชนประจำจังหวัด พ.ศ. 2563
- ระเบียบคณะกรรมการนโยบายป่าชุมชนว่าด้วยเบี้ยประชุม ค่าพาหนะ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าเช่าที่พัก และค่าใช้จ่ายอย่างอื่น ของคณะกรรมการนโยบายป่าชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชนประจำจังหวัด และคณะอนุกรรมการ พ.ศ. 2563
- ระเบียบคณะกรรมการนโยบายป่าชุมชนว่าด้วยการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของเจ้าหน้าที่ป่าชุมชน พ.ศ. 2563
- ระเบียบคณะกรรมการนโยบายป่าชุมชนว่าด้วยสมาชิกป่าชุมชนและกรรมการจัดการป่าชุมชน พ.ศ. 2563
- ระเบียบคณะกรรมการนโยบายป่าชุมชนว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจัดตั้งและขยายเขตป่าชุมชน พ.ศ. 2563
- ระเบียบคณะกรรมการนโยบายป่าชุมชนว่าด้วยการกำหนดขนาดของพื้นที่ป่าชุมชนและสัดส่วนการใช้ประโยชน์ภายในพื้นที่ป่าชุมชน พ.ศ. 2563
- ระเบียบคณะกรรมการนโยบายป่าชุมชนว่าด้วยการจัดทำแผนจัดการป่าชุมชน พ.ศ. 2563

จะเห็นได้ว่าอนุบัญญัติที่สำคัญกับการจัดตั้งและดำเนินงานป่าชุมชนได้ออกมาแล้ว ทั้งเรื่องขนาดของพื้นที่ป่าชุมชน สัดส่วนการใช้ประโยชน์ภายในพื้นที่ป่าชุมชน และการจัดทำแผนจัดการป่าชุมชน ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญที่พี่น้องเครือข่ายจะต้องเตรียมตัวเตรียมข้อมูลเข้าสู่กระบวนการขึ้นทะเบียนตามกฎหมาย พร้อมกันนี้ทางเครือข่ายป่าไม้ภาคพลเมืองเองก็ได้มีการหนุนเสริมด้วยการจัดฝึกอบรมการจัดทำแผนการจัดการป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมทั้ง 4 ภาค และยังคงมีแผนการทำงานเพื่อเสริมศักยภาพให้กับเครือข่ายอยู่ สำหรับกรมป่าไม้เองก็ได้มีวิดิโอการจัดทำแผนจัดการป่าชุมชน 3 ตอน เพื่อช่วยสร้างความเข้าใจให้กับสมาชิกป่าชุมชน และยังมีการจัดทำคู่มือปฏิบัติงานการจัดทำแผนจัดการป่าชุมชน ทั้งนี้สามารถติดตามได้ตาม QR Code ด้านล่างนี้

การจัดทำแผนจัดการป่าชุมชน
Ep. 1 เกริ่นนำ

การจัดทำแผนจัดการป่าชุมชน
Ep. 2 สร้างความเข้าใจ
แผนจัดการป่าชุมชน

การจัดทำแผนจัดการป่าชุมชน
Ep. 3 เรียนรู้องค์ประกอบ
แผนจัดการป่าชุมชน

คู่มือปฏิบัติงาน
การจัดทำแผนจัดการ
ป่าชุมชน